

Maailma muuttuu - myös paikannimet

Matti Lehtiö

Kun aktiiviset nimistöntutkijat muutaman sadan vuoden kuluttua varovasti availevat haurastunutta karttakääröä, josta paljastuu Ylistaron Kainaston kylän takamaasto, he saattavat jäädä pohtimaan karttalehdellä esiintyvää paikannimeä Teräsmäki. Ammattimiehet saattavat arvuutella, kuten heillä on tapana, paikannimen syntyhistoriaa. Mahdollisesti he arvioivat nimen viittaavan alueen rautapitoiseen kalliooperään, mikä ei olisikaan aivan tuulesta temmattua, sillä kulkeehan lähialueella rautamalmia sisältävä kalliojuonne, josta yhtenä osoituksena on Hopeavuoren malmilouhos 1600-luvulta. Paikalliset asukkaat sitä vastoin pystyvät todennäköisesti kehittämään vertaansa vailla olevan perimätietotarinan, jonka sisältöä on mahdoton edes arvailla. Me nykypäivää elävät ihmiset tiedämme kuitenkin paikannimen syntyhistorian jopa syntymisvuoden tarkkuudella. Teräsmäki-nimi syntyi vuonna 2001, jolloin alueelle rakennetun, teollisuusterästä myyvän yrityksen ympäristö nimettiin sille sopivalla nimellä.

Edellä esitetty tositarina ei ole mitenkään ainutkertainen tapahtuma, itse asiassa paikannimistö on aina elänyt. Historiasta kiinnostuneilla on kuitenkin taipumus tietää alueen oikea nimi, ja he kammoavat nimistön muuttumista. Uutta ja vanhan korvaavaa nimistöä on kuitenkin syntynyt aina ja tulee vastakin syntymään.

Isonkyrön viimeisenä maakirjakylänä sijaitsi vielä 1600-luvulla Perälän kylä. Aivan vanhimmassa veroluettelossa 1540-luvulla tätä kylännimeä ei vielä esiinny, vaan talot luettiin osaksi naapurina sijaitsevaa Kylkkälän kylää. Tämänhetkisen käsityksen mukaan Perälän alue oli alun perin osa nykyisin vastarannalla sijaitsevaa Hiiripellon kylää, silloisen asutuksen perällä, mistä nimikin syntyi. Siinä vaiheessa, kun Kyrönjoen virtausuoma muuttui siten, että Hiiripellon kylän peräosa erkani muusta kylästä, oli alueelle jo syntynyt yksi talo, jonka nimeksi muodostui sen alkuperäisen sijainnin mukaisesti Perä. 1500-luvun alkupuolella Perän talo jakaantui kahtia, ja alkoi syntyä ongelmia erottaa talot toisistaan. Alkuun molempia taloja todennäköisesti kutsuttiin Perä-nimellä, mutta vähitellen kantatalosta erotettua osaa alettiin kutsua nimellä Varpula taloa vuoteen 1548 saakka isännöineen leski Barbaran kansaomaisen nimimuodon mukaan. Perän kantatalo säilytti vanhan nimensä vielä vuosikymmeniä, mutta myöhemmin senkin nimi muuttui erään talon isännän mukaan Nyysöksi. Vanha nimi Perä siis hävisi kokonaan käytöstä, mutta säilyi kylännimenä. Seuraava mullistus Perälän kohdalla sijoittautuu 1700-luvun puoliväliin, jolloin alueella aloitettiin isojako. Isonjaon yhteydessä Perälän kylä liitettiin Kylkkälän maakirjakylään ja vanha kylä nimi jäi pois virallisesta käytöstä. Isonjaon yhteydessä kylän asutuksen kohdalla tapahtui muutakin mullistavaa: yksi kylän taloista siirrettiin kokonaan uuteen kylään - Ritaalan kylään. Kyseinen tapahtuma näyttäisi olleen ainutlaatuinen Kyrönmaalla, ehkäpä laajemmassakin mittakaavassa. Vaikka Perälän kylä katosikin virallisesta näkökulmasta katsottuna, näin ei luonnollisestikaan tapahtunut käytännössä, vaan ihmiset puhuivat edelleen Perälästä. Ratkaiseva muutos tapahtui 1950-luvulla, ja nykypäivänä alueella asuvat nuoremman polven asukkaat eivät todennäköisesti ole milloinkaan kuulleet Perälä-nimeä.

Perälän kylä on siten nykyään osa Kylkkälän maakirjakylää, mutta nimikehitys ei päättynyt vielä tähän. 1800-luvun lopulla Kylkkälän kylän takamaan lävitse rakennettiin rautatie, missä yhteydessä radan suunnittelijoilla oli tarkoitus rakentaa asema Vähänkyrön Tervajoen kylään, joka oli Kylkkälän rajanaapuri. Paikallinen talonpoikaisväestö vastusti hanketta kuitenkin päättäväisesti väittäen aseman myötä kylään syntyvän epäsosiaalista elämää. Radanrakentajat suostuivat kyläläisten vaatimuksiin, ja asema siirrettiin Kylkkälän kylään Isoonkyröön. Aseman sijainnin muutoksessa radanrakentajilta kuitenkin jäi huomioimatta siirrossa tapahtunut pitäjän ja kylän vaihtuminen. Kylkkälän kylään rakennetun aseman nimeksi tuli Tervajoki. Kun aseman nimen myötä Tervajoki-nimi siirtyi myös asemalle perustetun postitoimiston nimeksi, alkoi Kylkkälä-nimi jäädä auttamattomasti Tervajoki-nimen varjoon. Asiantilaa tehosti myös se tosiasia, että aseman lähiympäristöön kehittyi ajan myötä poikkeuksellisen vilkas liike- ja teollisuuskeskus. Kylkkälän nimi on kyllä edelleen alueen virallinen nimi, mutta mikäli haluat ohjata paikkakuntaa tuntematonta alueella, ei Kylkkälä-nimeä kannata käyttää. Se, että vanha kylänimi on jollakin tavalla säilyttänyt asemansa, johtuu siitä, että alueella sijaitsevan koulun nimenä se on edelleen säilynyt, samoin vaalipiirin nimenä.

Yhteenvedon voidaan siten esittää seuraavanlainen nimistön kehityskulku: Hiiripelto -> Perälä -> Kylkkälä -> Tervajoki. Kylkkälän alueelta voidaan poimia monia muitakin esimerkkejä nimistön muuttumisesta ja uusien nimien syntymisestä.

Kylkkälän alueen takamaalla sijaitsee Kurikkasalomäki, pieni metsäinen mäkialue vanhan saloalueen keskellä. Paikannimi mainitaan jo 1750-luvun isojakokartoissa. Paikannimen muoto paljastaa, että aikoinaan mäki-aluetta ympäröi Kurikkasalo-niminen laajahko alue. Kyseinen Kurikkasalon nimitys oli kuitenkin jäänyt pois käytöstä jo isojakokarttojen piirtämisen aikaan ja korvaantunut uusilla pienalueiden nimillä. Yksi tällainen Kurikkasalon nimeä unohduksiin saattanut osa-alueen nimi oli Säntinvainio, joka sekin palautuu vähintään 1500-luvun alkupuolelle.

Kurikkasalon pohjoispuolella lähempänä Kyrönjokea sijaitsi samaisten isojakokarttojen perusteella Kotoneva-niminen alue. Kun vanha kuivahko neva-alue raivattiin pelloksi, oli luonnollista, että nimi ei enää kuvannut alueen olosuhteita. Kotoneva-nimi muuttuikin Kotokytö-nimiseksi.

Aivan artikkelin kirjoittajan asuinpaikan lähellä sijaitsee pieni kalliokumpare, jonka nimi on yksi kauneimpia tiedossani olevista - Peippoostenpappila. Käytännössä tätä lapsuuden mäenlaskupaikkaa kutsuttiin nimellä Peippoosen. Jossakin vaiheessa 1980-lukua kylän nuoriso unohti vanhan laskettelupaikan ja kaiken lisäksi mäen huipulle rakennettiin paikallisen vesihuoltoyhtymän vesitorni. Nykypäivän nuoriso on löytänyt vanhan mäenlaskupaikan uudelleen, mutta Peippoosen-nimeä he eivät tunne. Nykyinen nuoriso kutsuu kallionyppylää Vesitorninmäeksi. 1990-luvulla mäki-alueen lähistölle alettiin rakentaa uutta asuntoaluetta. Asuntoalue sijaitsee Peippoosenpappilasta noin 500 metrin päässä Nälkäkamari-nimisellä alueella. Uuden asuntoalueen nimeksi valittiin Peippoosen. Uusi asuinalue siis syrjäytti alueen vanhemman Nälkäkamari-nimen ja Peippoosen alue siirtyi kokonaan uuteen paikkaan.

Uuden asuinalueen suunnittelun yhteydessä tuli ajankohtaiseksi laatia alueen katunimistö, mikä tehtävä annettiin paikalliselle kyläyhdistykselle. Alueen vanhan paikannimistön hyvin tuntenut työryhmä oli asian tasalla ja ehdotti mm. seuraavia paikannimistöön pohjaavia katunimiä: Siukuntönkäntie, Paapanluhdantie ja Nälkäkamarintie. Kunnan päättävät pitivät ehdotettuja nimiä liian pitkinä ja lyhensivät nimistön seuraavasti: Tönkäntie, Paapantie ja Kamaritie. Ehkäpä ehdotetut nimet olivat todella liian pitkiä, mutta muutoksen ansiosta alueen alkuperäisempi nimistö katosi muiden kuin perinteitä harrastavien henkilöiden muistista.

Esitellyn Nälkäkamarin alueen lisäksi samalta alueelta löytyy muitakin mielenkiintoista. Peruskartassa osa uudesta asuinalueesta sijaitsee Peijari-nimisellä metsäniemekkeellä. Todellisuudessa Peijarin alue sijaitsee melkein kilometrin päässä.

Maailma siis muuttuu ja me sen mukana. Onko muutos pahasta, sitä on vaikea arvioida - väistämätöntä kuitenkin.